

**A-ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ
ΤΡΟΠΟΙ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

1. ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

► Αυθεντικά ή προπλάσματα – αντίγραφα (replicas):

→ «**Η πύλη** σε μια άλλη εποχή»

→ εξασφάλιση «**απτικής επαφής**»

→ βρίσκονται στο εμπόριο, στα μουσεία ή στα σπίτια των μαθητών...

- Ενδείκνυται κυρίως για μικρούς μαθητές, μαθητές χαμηλής αντίληψης, αλλοδαπούς με ελλιπή γνώση της γλώσσας

- Πρόκληση περιέργειας και ενδιαφέροντος, ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων και της φαντασίας, βιωματική προσέγγιση

■ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

- A)** Κρύβω το αντικείμενο σε ένα κομμάτι χαρτί ή πανί και αφήνω τα παιδιά να μαντέψουν τι είναι από το σχήμα του
- B)** Θάβω το αντικείμενο στον κήπο ή σε άμμο για να εξοικειώσω τα παιδιά με την πρακτική της αρχαιολογίας και να τους δώσω τη χαρά της ανακάλυψης

**Γ) Βαθύτερη μελέτη της εποχής
στην οποία ανήκει το αντικείμενο,
συλλογή πληροφοριών και
φωτογραφιών**

**Δ) Ένταξη του αντικειμένου στο *ιστορικό
πλαίσιο* του μαθήματος που μελετούμε**

Ε) Απτική επαφή, παρατήρηση,
επισήμανση των χαρακτηριστικών του,
σύγκριση – ταξινόμηση
(εταιρικά, ομαδικά)

→ αναγκαία η **ερωτηματοθεσία...**

■ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Από τι είναι φτιαγμένο;

Γιατί είναι φτιαγμένο από αυτό το υλικό;

Τι σχήμα έχει; Γιατί;

Που (μπορεί) να βρέθηκε;

Σε ποιόν μπορεί να ανήκε;

Σε τι χρησίμευε;

Τι μπορεί να έχει «δει» στη ζωή του;

Με τι μπορώ να το συγκρίνω;

Χρησιμοποιείτο από πολλούς ή από λίγους ανθρώπους;

Από πλούσιους ή από φτωχούς;

Ήταν «ιερό» ή καθημερινής χρήσης;

Είναι αυθεντικό ή τεχνητό;

Τι μπορούμε να συμπεράνουμε για τους ανθρώπους που το χρησιμοποιούσαν, την κοινωνία τους, την εποχή τους;...

ΣΤ) Συλλογή πληροφοριών

*(βιβλία – λευκώματα, περιοδικά,
κατάλογοι μουσείων, διαδίκτυο...)*

Ζ) Κατασκευή παρόμοιων αντικειμένων

*(πηλός, πλαστελίνη),
σχεδιασμός σε μπλοκ ζωγραφικής,
παρουσίαση στη σχολική εφημερίδα,
έκθεση στο μουσείο της τάξης ή του
σχολείου...*

**Η) Προφορική ή γραπτή *εξιστορήση*
της φανταστικής «ζωής» του αντικειμένου**

(συρραφή των εξιστορήσεων των μαθητών σε βιβλίο)

Θ)

2. ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ – ΕΙΚΟΝΕΣ

- Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα:
«δαγκεροτυπίες» (L.J. M. Nicéphore Niépce)

- *Οι εικόνες είναι οι «βουβοί», οι «αυτόπτες»
μάρτυρες της ιστορίας;*
- *Είναι μηχανικές αναπαραστάσεις της
πραγματικότητας;*

- Οι εικόνες **ως ιστορική πηγή** είναι ευάλωτες στην κριτική, διότι:

1. είναι ιδεολογικά διαποτισμένες

2. αποτελούν «**συνειδητές πράξεις πειθούς**»:
επιθυμούν να πουν μια ιστορία
για να πείσουν...

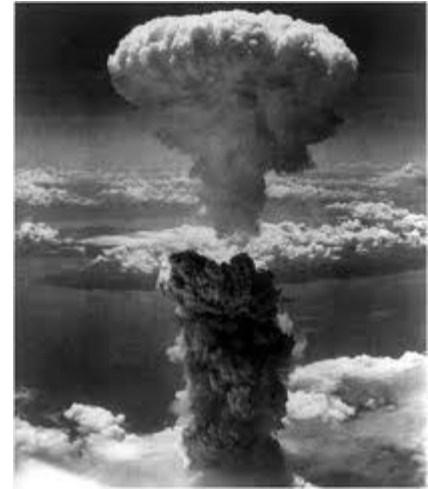
3. είναι «**εικονο-κείμενα**»: μεταφέρουν
ένα μήνυμα για αποκωδικοποίηση

■ **ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ=** «μια πράξη που βάζει ένα μυαλό, ένα μάτι και μια καρδιά σε μια ευθεία...» (Henri Cartier-Bresson)

■ Ενδεικτικές ερωτήσεις για την ιδεολογική διερεύνηση μιας εικόνας-φωτογραφίας

(για τα μεγαλύτερα παιδιά):

A) Ποιος, που, πότε και γιατί
τράβηξε αυτή τη φωτογραφία
ή ζωγράφισε αυτήν την εικόνα;

B) Τι νομίζετε ότι **αποκαλύπτει** ή **αποκρύπτει**;

Γ) Ποιος έδωσε εντολή στο φωτογράφο ή στο
ζωγράφο και **γιατί**;

Δ) Ποιος είναι ο ρόλος της λεζάντας;

One arm and four children, 1910

Το αληθινό κόστος του πολέμου...

Βασική διδακτική λειτουργία της εικόνας:

α) Να θέτει προβλήματα,
να παρωθεί τους μαθητές
και μέσω των ερεθισμών και των
πληροφοριών να ενεργοποιεί τις νοητικές
τους λειτουργίες (*μνήμη, κρίση, φαντασία*)

β) Αποσαφήνιση εννοιών,
συμπλήρωση και επέκταση των μαθητικών
εμπειριών,
μεταφορά της γνώσης (*transfer*)
~~και υπέρβαση της γνώσης σε τόπο και χρόνο~~

■ **Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**
ΜΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ
ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΑΠΟ:

1. τους **στόχους** της διδασκαλίας
2. τα **χαρακτηριστικά** κάθε μαθητή
3. το βαθμό **εποπτικότητας** του μαθήματος
4. τη **μορφή** της διδασκαλίας
5. το πλήθος, το είδος και την ποιότητα
των **ερωτήσεων** και των **εξηγήσεων** του δασκάλου
6. τη **λειτουργία** της εικόνας...

- **ΑΛΛΑ...ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ:**

A) Όχι πληθωρισμός των εικόνων,

B) Ένταξη σε ιστορικό πλαίσιο,

Γ) Στοχοθεσία...

■ ΠΩΣ ΜΕΛΕΤΩ ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ:

- Κοιτάζω από το **κέντρο** προς την **περιφέρεια**
- Ξεχωρίζω τα **πρωτεύοντα**
από τα **δευτερεύοντα** στοιχεία της
- Τα συγκρίνω και τα ταξινομώ
- Ανακαλύπτω τις **σχέσεις** των στοιχείων αυτών
με το κεντρικό **θέμα** του ιστορικού κεφαλαίου

-
- **Αφηγούμαι την πρωτεύουσα και τη δευτερεύουσα πλοκή της**
 - **Τη συγκρίνω με παρόμοιες φωτογραφίες**
 - **Αποφαινόμαι για τη σημασία της στην κατανόηση του ιστορικού κεφαλαίου**
 - **Κατασκευάζω ένα, κατά προσέγγιση, σκαρίφημά της**

■ **Με την επεξεργασία αυτή προβαίνω στον
«ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟ»
των μαθητών**

■ Τι είναι απαραίτητο για τον
«ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟ»
των μαθητών;

1. Η ανωτέρω διαδικασία μελέτης της εικόνας
2. Η αναγνώριση και εκμάθηση του ειδικού λεξιλογίου της (λ.χ. κάστρα, πολεμίστρες, πανοπλίες, τάφροι...)
3. Η εξάσκηση των μαθητών στην εύρεση των ιδεολογικών διαστάσεων της εικόνας
(όχι στο Δημοτικό)
4. Η μεταφορά αυτής της γνώσης (transfer)
στην προσέγγιση κάθε εικόνας

Εξοικείωση με την ιστορική φωτογραφία

- Βάλε μια ιστορική φωτογραφία στη μέση ενός φύλλου χαρτιού
- Ζήτησε από τους μαθητές να γράψουν:
 - α) **3 πράγματα** που μας λέει αυτή η φωτογραφία
 - β) **3 ερωτήσεις** που θα ήθελες να κάνεις σε αυτήν
 - γ) Κατέγραψε τα **συναισθήματα**
που σου δημιουργούνται
 - δ) κατέγραψε τα **πρόσωπα**, τα **αντικείμενα**,
τα **χρώματα...**
 - ε) **Τι μπορεί να λένε τα πρόσωπα στη φωτογραφία;**
Βάλε σε συνεφάκια τα λόγια τους.

Γιατί δεν χαμογελούσαν στις παλιές φωτογραφίες;

Ερμηνείες

- A)** Τα χαμόγελα στις φωτογραφίες ή στους πίνακες θεωρούνταν ότι **παραβίαζαν τα όρια της ευπρέπειας**.
- : «*Η φωτογραφία είναι το πιο σημαντικό έγγραφο και **δεν υπάρχει τίποτε πιο καταδικαστικό από ένα ανόητο χαμόγελο που θα μείνει εκεί για πάντα***» (Mark Twain)
 - «*Τον 17ο αιώνα στην Ευρώπη ήταν διαδεδομένη η άποψη ότι αυτοί που χαμογελούσαν πλατιά ήταν οι **φτωχοί, οι έκφυλοι, οι μεθυσμένοι** και όσοι ήταν στο χώρο της **διασκέδασης***» (Nicholas Jeeves)
 - Το 1703 ένας Γάλλος συγγραφέας είχε γράψει: «***Όχι μόνο είναι αγενές, αλλά γιατί να το κάνουν; Αφού η Φύση μάς έδωσε χείλια για να τα κλείνουμε***»!

- Β)** Οι περισσότεροι άνθρωποι **έκρυβαν τα δόντια τους**, καθώς αυτά ήταν άσχημα και γι' αυτό και απέφευγαν να τα παρουσιάσουν.
- Γ)** Οι φωτογραφικές μηχανές της εποχής ήθελαν τον χρόνο τους να εστιάσουν, να απαθανατίσουν και τελικά να βγάλουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Αυτό, όχι απλώς χρειαζόταν χρόνο, αλλά και την **απόλυτη ακινησία**.
- Δ)** Οι άνθρωποι που στήνονταν για την φωτογραφία ήταν **«εξαντλημένοι»**. Η ώρα που έπρεπε να παραμείνουν ακίνητοι ήταν αντικειμενικά αρκετή για να τους κάνει να χάσουν την υπομονή τους (Αυτό άλλαξε με τις νέες φωτογραφικές μηχανές που εμφανίστηκαν μετά το 1900)

E) Η φωτογραφία μιμούταν την τέχνη. Στους ζωγραφικούς πίνακες οι εικονιζόμενοι δε χαμογελούσαν. Είχαν το ίδιο σοβαρό ύφος που συνηθίζουμε να βλέπουμε στις παλιές φωτογραφίες και τόσο μας ξενίζει.
